

Bijlage 15 Samenvattend verslag Marktconsultatie
Bedrijfskleding
Gemeente 's-Hertogenbosch, Uden en Meijerijstad

De aanbestedende dienst is dankbaar voor de ontvangen antwoorden, voor de tijd en moeite die de partijen hier in hebben gestoken. Hieronder zijn de voornaamste antwoorden op de schriftelijke vragenlijst beknopt, samengevat weergegeven:

Nr.	
1.	Wat zijn reële levertijden voor standaard veiligheidskleding die opdrachtgever kan hanteren? • Ongeveer de helft van de partijen geeft aan dat vijf werkdagen reëel is en circa de helft geeft aan dat tien werkdagen reëel is om te hanteren. Andere aangegeven levertijden zijn: Eén week, Circa 3-5 werkdagen na ingeven order door de dealer, en indien de kleding voorzien wordt van logo. Indien op voorraad is, is levertijd van 24 of 48 uur haalbaar (afhankelijk van tijdstip bestelling). • Sommige levertijden zijn onder voorbehoud van afnamegaranties en van toepassing bij specifieke klantvoorwaarden (kleding incl. logo's). Levertijden kunnen worden ingekort wanneer er een voorraad wordt aangelegd. Hieraan zitten nadelen, zoals het inflexibel zijn bij gewenste assortimentswijzigingen of hoge kosten bij beëindiging van het contract.
2.	In de technische specificaties (minimumeisen) van de kleding opdrachtgever denkt er over om (i.p.v. exact) de toleranties te hanteren waarbinnen afgeweken kan worden voor geschreven specificaties, namelijk: -/+ 10% t.a.v. de samenstelling -/+ 5 % t.a.v. het gewicht (in grammen) De toleranties worden toegepast om enerzijds ruimte te bieden voor eventueel meerdere types en anderzijds om inferieure c.q. ongewenste artikelen te vermijden. Zijn deze bandbreedtes gangbaar? Heeft u suggesties hierin?
	Het merendeel van de partijen geeft aan dat de bandbreedtes gangbaar zijn. Diverse partijen geven hierbij aandachtspunten mee. Enkele voorbeelden: • De bandbreedtes kunnen inferieure producten veelal niet uitsluiten, door een draagtest wordt dit verder ondervangen. • Een afwijking van 10% in samenstelling brengt doorgaans een vergelijkbaar veranderend gewicht met zich mee, vandaar het voorstel om ook voor het gewicht een bandbreedte van 10% te hanteren. • Gewicht of samenstelling dekt in veel gevallen niet de kwaliteit. Belangrijk is ook kleurechtheid, sterktes van stoffen en specifieke eigenschappen, zoals waterdichtheid, ademend vermogen, warmte, onderhoud van het artikel en benodigde normeringen, zoals bijv.: EN ISO 20471. Patroon van een artikel, de uitvoeringswijze en pasvorm bepaald ook de kwaliteit. • Een paar partijen stellen voor om bandbreedtes los te laten en stellen o.a. voor: Opvragen van samples die door gebruikers en textielexpert(s) worden beoordeeld, Kwaliteiten voorstellen en gelijkwaardige materialen. Bij twijfel gelijkwaardigheid controle door onafhankelijk expert. Indien toekomstbestendige circulaire invulling van kleding gewenst is, moet de eis mogelijk in zijn geheel moeten vervallen.
3.	De RVO heeft enkele mvi-eisen gesteld in de milieutool in de productgroep bedrijfskleding (zie https://www.mvicriteria.nl). Deze eisen kunnen evt. worden toegepast op de aanbesteding, nl: -Limietwaarden voor schadelijke stoffen volgens Öko-Tex 100 label worden niet overschreden -Melding en risicobeoordeling bij toevoegen van nanomaterialen zijn verplicht -> 10% gewichtsperscentage gerecyclede textielvezels in handdoeken, polo's en katoenen schorten. -Grenswaarden vervuiling afvalwater bij wolproductie -Grenswaarden zwavelemissies in de lucht -Grenswaarden gehalogeneerde emissie uit pulp

	-Voertuigen voor vervoer goederen voldoen aan Euro –VI of Euro-6 norm -Secundaire/tertiaire verpakking van gerecycled materiaal -Verplichte toelichting op verpakkingskeuze volgens Essentiële Eisen <u>Zijn deze eisen (on) haalbaar voor de aangeboden leveringen en diensten?</u>
	Vrijwel alle partijen geven aan dat (bijna) alle eisen haalbaar zijn. Hierbij worden door meerdere partijen diverse aandachtspunten gegeven, waaronder: • Niet toepassen van de eis t.a.v. gerecyclede textielvezels, omdat deze toepassing nog zeer beperkt in kleding wordt gebruikt. Over laten aan de creativiteit van inschrijvers of niet uitvragen op artikelniveau maar in een plan van aanpak. • Niet toepassen van de eis t.a.v. Nano-materialen, omdat de toepassing van nanotechnologie nog niet of zeer beperkt wordt gebruikt. • Een enkeling geeft aan dat de grenswaarden van verschillende eisen teveel van het goede zijn. Daarbij is de vraag hoe de aanbestedende dienst dat gaat toetsen. • Wanneer de aanbestedende dienst wil verduurzamen dan moeten zaken geëist of gewenst worden op het gebied van kledinginzameling en duurzame verwerking. En eisen worden gesteld aan inzet van duurzame grondstoffen. • Gangbare eisen zijn Oekotex-100, duurzaam verpakkingsmateriaal en eur-6 norm voor vervoer.
4.	Welke trends en ontwikkelingen ziet u op het gebied van duurzaamheid die voor opdrachtgever direct van toepassing kunnen zijn?
	Antwoorden op ontwikkelingen zijn divers en vanuit verschillende invalshoeken, waaronder: • Inzetten van gerecyclede of recyclebare grondstoffen en milieuvriendelijkere alternatieven. • Energie besparende maatregelen door opdrachtnemer • Co2 neutraal transport voor de bezorging • Sociale onderwerpen als ILO Standards • Minder bestelmomenten, bundelen orders, weekleveringen op vaste dag. • Wat is duurzaam precies? Kleding binnen de EU geeft bijv. een betere LCA waarde dan specifiek katoen uit China • Laat de inschrijver zijn visie inbrengen op welke wijze duurzaamheid kan worden doorgevoerd. • Het voldoen aan de grenswaarden van diverse MVI-criteria van RVO zijn veelal eisen uit Europese regelgeving, waardoor de toegevoegde waarde om deze te stellen beperkt is.
5.	Welke trends en ontwikkelingen ziet u op het gebied van circulariteit die voor opdrachtgever direct van toepassing kunnen zijn?
	Antwoorden op ontwikkelingen zijn divers en vanuit verschillende invalshoeken, zoals o.a. • Het is belangrijk om circulariteit in een bredere vorm te zien. Betrek repair, re-use en recycling en beoordeel inschrijvers op de verschillende mogelijkheden welke zij binnen hun mogelijkheden hebben. Focus nu nog niet teveel op het een circulair product met hetzelfde doel, dit maakt de aanbiedingen beperkt en de inzet kostbaar. • Een trend is dat veel marktpartijen sprookjes vertellen over wat zij kunnen met oude kleding: nl. van oude kleding nieuwe kleding maken. Op laboratoriumschaal of als maatwerk zijn er mogelijkheden. In grote bulk, en met de diversiteit van het kledingpakket, zoals in uw gebruik is, zijn dit soort mogelijkheden veel beperkter. Desalniettemin kan er wel iets met circulariteit. Denk aan levensduur verlenging van producten door juiste reiniging, reparatie en her-inzet. Maar ook aan de 'rethink' gedachte: is alles dat wordt verstrekt nodig, of belandt een deel van de kleding alsnog ongebruikt in de kast van de medewerker. En inzameling: Kleding inzamelen en zo duurzaam mogelijk verwerken. • Kiezen voor de juiste stoffen en ontwerpen van kleding, zodat de kleding na afloop van de levensduur gerecycled kan worden tot nieuwe kleding. • In beschrijving van de vereiste doekgewichten en te gebruiken materialen ook ruimte geven om alternatieve producten aan te kunnen bieden; circulaire producten hebben nl. andere productspecificaties. Voorbeeld: werkbroom in 70% katoen-30% polyester is gespecificeerd. Ook bij de mogelijkheid van 10% bandbreedte, kan er in dat geval geen alternatief circulair

	product met bijv. 60% recycled katoen worden aangeboden. Tevens zou een hogere waardering gegeven kunnen worden aan dit soort circulaire producten.
6.	Opdrachtgever is van plan om met de aangeboden kleding van de winnende inschrijver te laten testen door meerdere gebruikers om te verifiëren of deze voldoen aan de gewenste draagcomfort/functionaliiteit voor de gebruikers. Indien kleding niet voldoet aan de draagtest, kan opdrachtgever de voorlopige nr 2 van de aanbesteding uitnodigen voor de draagtest. Heeft u eventuele aandachtspunten bij deze draagtest waar wij rekening mee kunnen houden?
	Er worden diverse uiteenlopende aandachtspunten genoemd, waaronder o.a.: • Belangrijk is om voor de draagtest medewerkers te benoemen die een goede afspiegeling zijn van de gemiddelde medewerker. Selecteer niet de medewerker die qua maatvoering erg sterk afwijkt of een te positieve of negatieve inslag heeft, waardoor er geen goede referentie naar boven kan komen. De opzet enkel met nr1 is wel de juiste, waarom testen van kleding die de medewerker nadien niet gaan krijgen maar zelf wel graag gehad zou willen hebben. Je begint dan negatief aan een project. Daarnaast de verhouding dames en heren laten testen welke gelijk zijn aan de realiteit in de praktijk. • Houd rekening met de periode van het jaar en de bijbehorende weersomstandigheden waaronder de draagtest wordt afgenomen. Verwacht namelijk geen hoge score als een winterjas tijdens de draagtest bij zomerse temperaturen wordt gedragen ("te warm-niet comfortabel"). Werk met een uniform draagtestformulier zodat uw medewerkers op dezelfde punten beoordelen. Zorg voor een goede doorsnede van uw medewerkersbestand die deze draagtesten gaan doen, en betrek ook uw kritische collega('s) hierin om het draagvlak te vergroten. Laat de producten minimaal 10 werkdagen gedragen worden zodat de praktijk kan worden ervaren, inclusief bewassing. • Let op, resultaten uit een draagproef zijn altijd subjectieve oordelen. Bij een unanieme negatieve beoordeling de gunning niet te verstrekken. In andere gevallen wordt in overleg met de inschrijver oplossingen gezocht. Hoe goed de kleding ook is, er zullen altijd enkele zaken niet bevallen, om welke reden dan ook. Accepteer dus ook onvoldoendes, om te voorkomen dat na de nr 1, ook de nrs 2, 3, 4 en 5 afvallen en u opnieuw moet aanbesteden. • Als alleen 1e gunning een draagtest laat uitvoeren, mist u een aantal andere mogelijkheden om kwaliteit en uitstraling te beoordelen. Voorstel is om naast de draagtest na 1e gunning om te kijken, hoe de kledingstukken in de praktijk bevalt en zich houdt (wasbaarheid) ook een look and feel sessie te organiseren. • Als medewerkers langere periode kleding gaan testen, is het van belang dat de kleding goed past. Faciliteer dan een passessie, zodat de juiste kledingmaten opgemeten kunnen worden. • Voorstel zou kunnen zijn om de kwaliteit/draageigenschappen voor 70% mee te wegen en de prijs 30% in de aanbesteding. • Kleding die echt in de praktijk getest gaat worden, is later niet meer inzetbaar bij andere klanten. Een tegemoetkoming in de kosten van een dergelijke draagproef is daarom redelijk en gangbaar. Om kosten onder controle te houden, kunt u er ook voor kiezen om een zogenaamde 'fit-and-feel' sessie te organiseren, waarbij complete pas-sets beschikbaar worden gesteld en waarbij medewerkers kleding kunnen passen en ervaren, maar niet in hun dagelijkse werkzaamheden gaan testen. Zo blijft de kleding netjes en herinzetbaar.
7.	De kleding die gewassen c.q. gereinigd wordt, wordt door de medewerkers thuis gewassen. Opdrachtgever wenst deze situatie te behouden. Is er een minimum aantal wasbeurten te benoemen waarop de kleding meegaat en originele kwaliteit behoudt die gegarandeerd kan worden? Zijn er aandachtspunten waar Opdrachtgever rekening moet houden? Welke reële (fabrieken)garantie is voor standaard werkkleding te garanderen bij thuiswassen? Waarop heeft deze betrekking?
	Er is geen eenduidige antwoord te geven. Er worden uiteenlopende antwoorden gegeven, waaronder: • Het thuiswasproces is per individu verschillend en moeilijk c.q. niet controleerbaar voor opdrachtnemer.

	• De fabrieksgarantie verschilt sterk per product. • Garantie op 50 wasbeurten, mits gewassen conform waslabel. • Er zijn geen minimaal aantal wasbeurten te noemen voor thuiswas waarop een kledingstuk meegaat. Dit kan wel bij industrieel wassen en bij genormeerde kleding voor industrieel wassen. Maar in praktijk zal kleding niet het aantal wasbeurten overschrijden. De redenen voor vaak verkleuringen en krimp in de praktijk zijn meestal het onderhoud door de kledingdrager. • Een grove vuistregel voor de samenstelling van een kledingpakket - indien een medewerker het gehele jaar fulltime werkt en werk doet met een gemiddelde belasting van de kleding – is 5 T-shirts, 3 poloshirts, 2-3 sweaters, 3 werkbreeken, 1 jas, 1 bodywarmer, 1-2 paar werkschoenen. • Met deze grove vuistregel kun je stellen dat kledingproducten circa 50 wasbeurten mee zouden moeten gaan t.a.v. krimp-pilling- vormstabiliteit-vaal worden. Let echter goed op bij genormeerde kleding, met name voor de normering EN ISO 20471:2013: op het etiket staat het max. aantal wasbeurten vermeld waarop het kledingstuk is gecertificeerd. Dat betekent niet dat het kledingstuk na 50 wasbeurten niet meer voldoet, maar met het vermelde maximum is dit voor dat aantal wasbeurten gegarandeerd. • Voor veiligheidskleding (hoge zichtbaarheid) wordt een maximaal aantal wasbeurten voorgesteld van 25. Dit is een reëel aantal en zal een breed aanbod genereren. Aanvullend kan in de uitvraag extra punten worden toegekend aan kleding die gegarandeerd meer wasbeurten behaalt. • Voor veiligheidskleding welke aan EN normeringen voldoet, wordt voorgesteld ten allen tijde de kleding niet in de thuiswas te laten wassen. Wanneer deze kleding in de thuiswas wordt verwerkt, kan inschrijver de kwaliteit niet garanderen en geen garantie op de normeringen geven.
8.	Welke eventuele belemmeringen zijn er om in te schrijven?
	In de meeste gevallen worden er geen belemmeringen gezien om in te schrijven. In enkele gevallen worden o.a. de volgende punten genoemd: • Volledig of voor het grootste deel is de aanbesteding gebaseerd op prijs. • Irreële uitvragen met betrekking tot levertijd en/of circulariteit • Indien meerwaarde op gebied van duurzaamheid, circulariteit en hoogwaardige artikelen(langere levensduur) niet voldoende beloond gaat worden en de 'prijsfactor' een te hoog aandeel gaat krijgen. Vaak zit er verschil tussen eisen en wensen die aan de voorkant worden gesteld en het maken van andere keuzes aan de achterkant. • De combinatie van eisen uit PvE in relatie tot de opdracht moeten in proportie zijn. • Productspecificaties moeten ruimte bieden voor inbreng van expertise. • De beschreven scope moet een intentie tot samenwerken blijken, en niet de klassieke klant-leverancier-relatie waarbij partijen continu lijnrecht tegenover elkaar staan.
9.	Heeft u nog opmerkingen/aanvullingen?
	Er worden vragen en suggesties aangeleverd.
10.	Welke norm en klasse is gangbaar om te hanteren t.b.v. bescherming tegen koele en koude omstandigheden voor met name winterjassen bij de uitvoering van de werkzaamheden? Dit ook in relatie tot het toepassen van een 3 lagen systeem. (opbouwen van koudwerende kleding in 3 specifieke lagen). Is dat EN 14058 hoger dan -5°C of EN 342 lager dan -5°C)?
	• Het ligt aan wat de buitentemperatuur is waarin het werk zich bevindt en wordt uitgevoerd. Het 3-lagen-systeem houdt warm en is het opbouwen van uw koude werende kleding in drie specifieke lagen: De eerste laag is thermo-ondergoed, de tweede laag is isolerende tussenlaag die voornamelijk voor het bovenlichaam van toepassing is, zoals een fleece-jas of sweater. De derde laag is beschermende buitenlaag, dit is de door de EN342 of EN14058 genormeerde kleding • Welke norm van toepassing is, is afhankelijk van het klimaat. Aangezien de aarde opwarmt is het best mogelijk dat op we op termijn gaan temperaturen meer gaan krijgen van lager dan -

	50C. Op korte termijn lijkt het zeker niet uitgesloten, dat er nog temperaturen lager dan -5 voorkomen, op langere termijn mogelijk wel. Er kan niet worden voorspeld wat het klimaat gaat doen. • Geadviseerd wordt met klem deze normeringen geen onderdeel van uw uitvraag te maken. Dit aangezien vele kledingstukken de warmte isolatie goed halen, echter niet iedere fabrikant zal deze normering op zijn kledingstuk toepassen. Dit vanwege het eenvoudige feit dat een certificering aanvragen geld kost. Daarmee is in de huidige markt een product in EN ISO 20471 i.c.m. de EN 14058 of EN 342 zeer schaars, terwijl er voldoende producten beschikbaar zijn met een goede warmte isolatie. Wij raden ook aan deze producten te laten testen in bijv. een draagproef en daarmee de gebruiker in plaats van een normering de geschiktheid te laten bepalen. Enkel wanneer er langere tijd in bijv. een koel en/of vriescel gewerkt moet worden is het aan te raden een van deze normen als eis te stellen. In het huidige Nederlandse klimaat is een jas zonder deze normeringen maar wel met een goede warmte isolatie vaak voldoende. • De EN 343 standaard geeft minimumwaarden aan voor werkkleding die in alle soorten weer kan worden gebruikt. Werkkleding die is gecertificeerd volgens EN 343 beschermt tegen regen en sneeuw, laat de huid ademen en voert vocht en zweet weg van het lichaam. • Werkkledingstukken volgens de norm EN 342 biedt de best mogelijke bescherming tegen kou bieden. Een koude omgeving wordt gezien als een combinatie van vocht en wind bij temperaturen onder de -5°C. Voor de best mogelijke bescherming tegen kou moet werkkleding droog worden gehouden, en worden handschoenen en muts gedragen om lokale afkoeling te voorkomen. Om een zo goed mogelijke bescherming te kunnen bieden, moet de kleding goed en strak aansluiten bij bijv. de polsen. • In weinig aanbestedingen worden deze normen gevraagd. Er zijn enkele merken in de markt die deze normen voeren op hun kleding, maar ook vele merken niet terwijl die mogelijk wel dezelfde functionaliteit bieden. Indien u dus 1 van deze normen opneemt als eis in de kledingspecificaties wordt het mogelijke aanbod van producten beperkt tot een klein deel, waarmee u mogelijk andere voordelen misloopt. Meestal wordt er een algemene eis in het PVE opgenomen, waarin wordt beschreven dat de kleding geschikt moet zijn voor het beoogde gebruiksdoel en geschikt moet zijn voor de verschillende Nederlandse weersomstandigheden. Het is erg persoonlijk of iemand behoefte heeft aan dergelijke warme, isolerende kleding. Een variëteit van modellen aanvragen is daarom aan te raden. Variërend van softshell jassen die 3/4 van het jaar geschikt zijn voor de meeste omstandigheden, tot warme gevoerde winterjassen (al dan niet genormeerd) voor de koude wintermaanden indien een functie buiten wordt beoefend. • Beide kan, maar het ligt aan de werkzaamheden die uitgevoerd worden. Voor buitenwerkzaamheden die jullie uitvoeren hoeven jullie niet perse aan de norm EN14058 te voldoen (deze kleding is vaak ook ½ tot eens zo duur).
--	---

Partijen kunnen geen rechten ontleen aan de informatie en resultaten die in de marktconsultatie beschikbaar zijn gesteld.